

20 OCAK 2021 TARİHLİ "TEİD MEVZUAT GELİŞTİRME VE ETKİNLEŞTİRME ÇALIŞMA GRUBU ANKETİNE BAKIŞ" TOPLANTISINA İLİŞKİN DEĞERLENDİRME

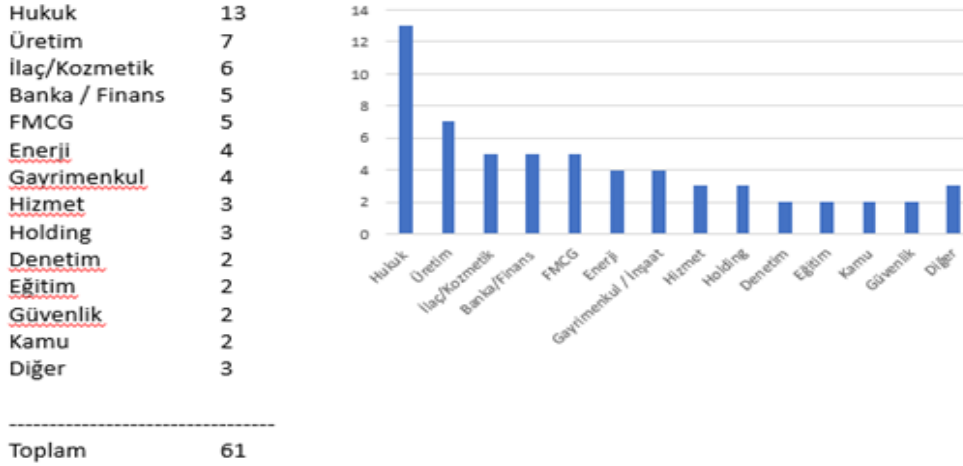
Av. Begüm Biçer İlikay

Etik ve İtibar Derneği ("TEİD") bünyesindeki Mevzuat Geliştirme ve Etkinleştirme Çalışma Grubu ("Çalışma Grubu") olarak, Türkiye'de rüşvet ve yolsuzlukla mücadele mevzuatının ne kadar yeterli olduğu, yeterli ise ne kadar açık ve etkin şekilde kullanılabilir/uygulanabilir olduğunu anlamaya, tartmaya ve iyileştirmeye yönelik ne tür adımlar atılması gerektiğini saptamaya çalışıyoruz. Bu amacımızı da yalnızca Çalışma Grubu'nun mevcut üyeleri ile değil, uygulayıcılar ve ilgili mevzuata tabi olarak faaliyetlerini sürdüren katılımcıların katkılarıyla gerçekleştirebileceğimize inanıyoruz.

Geçtiğimiz aylarda yolsuzluk ve rüşvetle mücadeleye ilişkin 22 sorudan oluşan bir anket hazırlamış ("Genel Anket"), TEİD üye ve paydaşlarına iletmiştik. Bu anket sonuçlarını değerlendirmek ve tartışmak üzere 61 kişinin katılım sağladığı bir etkinlik düzenledik ve Genel Anket'te yer alan yedi soru üzerinde yoğunlaştık. Söz konusu yedi soruya verilen cevaplar ("Toplantı Esnasındaki Anket") Genel Anket'ten elde edilen sonuçlar karşılaştırıldı ve sorular üzerinde ayrı ayrı tartışıldı.

Her iki anketten elde edilen sonuçların sağlıklı olarak değerlendirilebilmesi adına, katılımcılardan çalıştıkları sektörü belirtmelerini istemiştik.

Genel Anket'ten elde edilen sonuçlar:

Toplantı Esnasındaki Anket'ten elde edilen sonuçlar:

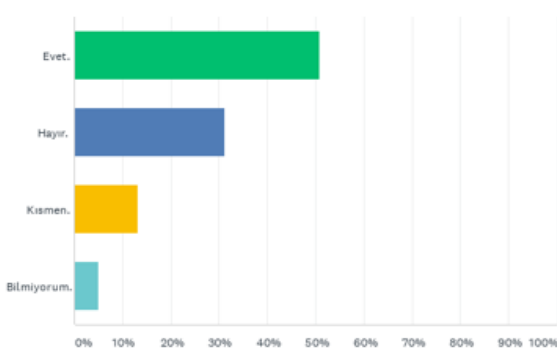
Sektör	Katılımcı Yüzdesi
Hukuk	%26
Üretim	%4
İlaç/Kozmetik	%9
Banka/Finans	%13
FMCG	%4
Enerji	%9
Gayrimenkul	%4
Hizmet	%22
Holding	%9
Diğer	%0

Sonuçların değerlendirilmesi:

Genel Anket ve Toplantı Esnasındaki Anket'e katılan katılımcıları karşılaştırdığımızda her iki ankette de hukuk sektöründe çalışan katılımcıların çoğunlukta olduğunu tespit ettik. Genel Anket'te üretim sektörü, Toplantı Esnasındaki Anket'te ise hizmet sektörü ikinci sırada bulunuyor. Hukuk sektörü de hizmet sektörüne dahil edildiği takdirde, Toplantı Esnasındaki Anket'e katılanlar açısından hizmet sektörü daha ağırlıklı kabul edilmelidir. Aşağıdaki soruların değerlendirilmesinde katılımcıların profilinin önemli bir veri teşkil ettiği inancındayız. Genel Anket'te de yer alan ve toplantı esnasında değerlendirilen konulara ait çıktılar şu şekilde oldu:

Soru 1: Şirketinizde, rüşvetle ve yolsuzlukla mücadele konularını da kapsayan, bir ihlal gördüğünde çalışanların başvurabileceği bir ihbar (whistleblowing) hattı mekanizması / kanalı var mıdır?

Genel Anket'ten elde edilen sonuçlar:

YANIT SEÇENEKLERİ	YANITLAR
Evet.	50.82% 31
Hayır.	31.15% 19
Kısmen.	13.11% 8
Bilmiyorum.	4.92% 3
TOPLAM	61

Toplantı Esnasındaki Anket'ten elde edilen sonuçlar:

Cevaplar	Yüzdeler
Evet	%74
Hayır	%17
Kısmen	%4
Bilmiyorum	%4

Sonuçların değerlendirilmesi:

Toplantı Esnasındaki Anket'e katılanların %74'ü evet, %17'si hayır olarak cevap verdi. Genel Anket'te ise bu soruyu katılımcıların %51'i evet, %31'i hayır olarak cevaplamıştı. Toplantı Esnasındaki Anket'ten alınan evet cevaplarının daha baskın olması, daha bilinçli yapılarda çalışan kişilerin etkinlikte yer aldığını gösterdi. Zira şirketlerde böyle bir ihbar hattının olması, yolsuzlukla mücadele alanında en önemli silahlardan birini teşkil ediyor. Tecrübelerimiz ve dünyadaki gelişmeler, yolsuzluk ve rüşvet olaylarının genellikle sıkı bir denetim sonucu değil, bu tip ihbar hatlarına yapılan bildirimlerle ortaya çıkarıldığını gösteriyor. Bildirimde bulunanlar; mutsuz, eski bir çalışan olabileceği gibi yolsuzluğa önceden dahil olan ancak artık parçası olamayan veya almak istediği payı alamayan bir çalışan veyahut şirketi dışarıdan gözlemleyerek yolsuzluğu tespit eden ve şirketi uyararak isteyen menfaat sahipleri olabilir. Bu kapsamda, ihbar hatları yolsuzluğa karşı şirketi koruyabilecek önemli bir direnç mekanizması oluşturuyor. Elbette, tek başına bu hattın varlığı yeterli görülmemelidir.

Örneğin, geçmişte uluslararası bir şirketin Türkiye'deki yapılanmasında uyum yöneticisi bulunmuyordu ve kurulan ihbar hattı bir süre sonra vakit alması ve şirketi uğraştırması nedeniyle kapatılmıştı. Sonrasında, şirket telafi edilmesi güç problemlerle karşı karşıya kalmıştı.

Genel Anket'e katılanların %5'i (yaklaşık 3 kişi) ve Toplantı Esnasındaki Anket'e katılanların ise %4'ü (bir kişi) bilmiyorum cevabını verdi. Bu veri aslında çok değerli, zira ihbar hattı olup da şirket içerisinde yeterince yayılmaması aslında herhangi bir tedbir alınmamasına eşdeğer görülmelidir. Bu nedenle, bu cevaplar da hayır cevapları arasında değerlendirmiştik.

ACFE tarafından en son yapılan çalışma ile, yaklaşık 2500 vakanın %43'ünün ihbarlarla tespit edildiği belirlendi. Bunu, %15 ile iç denetimler sonucu tespit edilenler, %12 ile yönetim tarafından gerçekleştirilen incelemeler sonucu tespit edilenler ve %4 ile bağımsız dış denetim sonucu tespit edilenler takip ediyor. Bu kapsamda, denetimle tespit edilenler vakaların %20'sini oluştururken, yalnızca ihbarla tespit edilenler toplam vaka sayısının %43'ünü oluşturuyor. İhbarla tespit edilenlerden kasit, ihbar mekanizmaları aracılığıyla (hotline gibi) yapılan bildirimler veya çalışanların doğrudan üstlerine yaptığı bildirimlerdir. Bu çalışma, şirket içi suiistimal, rüşvet ve yolsuzlukla mücadele açısından ihbar mekanizmasının önemini ortaya koyuyor.

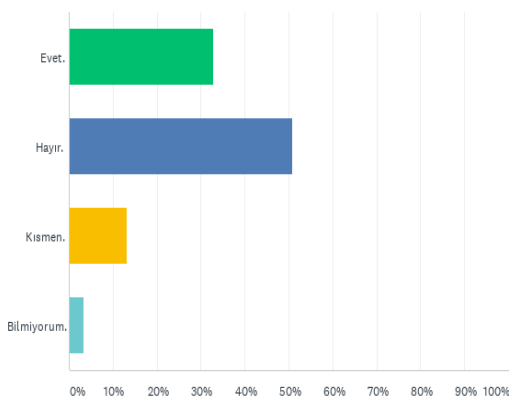
Toplantı Esnasındaki Anket'e katılanların %74'ü, Genel Anket'e katılanların ise %51'i ihbar mekanizmalarının olduğunu belirtmişti. TEİD üyelerinin ve katılımcıların profili dikkate alındığında, bu sonuçların Türkiye genelini yansıtmadığı kabul edilmelidir. Her halükarda, anketlerin yalnızca TEİD üyeleri tarafından cevaplanmadığını da belirtmekte fayda görüyoruz. Zira, Genel Anket'i yaklaşık 2500 kişiden oluşan TEİD'in iletişim ağına iletmiştik. Bu nedenle, katılımcılar arasında farkındalığı olan, ancak TEİD üyeleri kadar bu konuda olgunluğa ulaşmayan şirketler de olabileceği göz önüne alınmalıdır.

Verilen cevaplar arasında "kısmen" yanıtını da özel olarak değerlendirmiştik. Kağıt üzerinde ihbar hattının olduğu, ancak tespit edilenlerin dahi yeterince dikkate alınmadığı şirketlerde veya böyle bir ihbar hattının olmadığı, ancak şirket içerisinde bu konunun rahatlıkla gündeme getirilebileceği hallerde yahut ihbar hattı yerine alternatif mekanizmaların (e-mail gibi) varlığı nedeniyle bu cevap verilmiş olabilir.

Nihayet TEİD üyeleri arasında dahi, ihbar politikası ve hattı olmayanlar olabilir. Zira TEİD'in amacı, bu kavramlarla tanışan şirketlerin olgunlaşmasına destek olmak kadar, bu kavramla tanışmamış ve programı olmayan şirketlere de yol göstermektir.

Soru 2: Size göre, ülkemizde rüşvetle ve yolsuzlukla mücadele kapsamında, herhangi bir rüşvet veya yolsuzluk olayına tanık olan insanların bunu ilgili kurumlara ihbar etmeleri (whistleblowing) maddi olarak ödüllendirilmeli midir?

Genel Anket'ten elde edilen sonuçlar:

YANIT SEÇENEKLERİ	YANITLAR	
Evet.	32.79%	20
Hayır.	50.82%	31
Kısmen.	13.11%	8
Bilmiyorum.	3.28%	2
TOPLAM		61

Toplantı Esnasındaki Anket'ten elde edilen sonuçlar:

Cevaplar	Yüzdeler
Evet	%43
Hayır	%22
Kısmen	%35
Bilmiyorum	%0

Sonuçların değerlendirilmesi:

Toplantı Esnasındaki Anket'e katılanların %43'ü evet, %35'i kısmen ve %22'si hayır cevabını verdi. Bu kapsamda, toplantıdaki katılımcıların neredeyse %80'i ödüllendirmeye sıcak bakmıştı. Genel Anket'te ise dağılım daha farklı olup katılımcıların %33'ü evet, %51'i hayır cevabını vermişti.

Fransa'da bu hususta ödüllendirme usulü benimsenmiştir; ancak ne kadar tartışılırsa tartışılsın, üzerinde mutabık kalınamayan bir konudur. Vergisel açıdan bakıldığında, ihbar edene net bir tutar olan vergi üzerinden ödül verilebiliyor. Böylece, somutlaştırması daha kolay ve devlet tarafından belirlendiğinden resmi ayağı bulunan bir hesaplama yapılıyor.

Bununla birlikte, ülkemizde bu yönde bir mevzuat bulunmuyor. Mevzuatta düzenlenmeyen bir ödüllendirme ise, her şirketin kendi içerisinde kuracağı bir düzenle mümkün olabilir. Ödüllendirmenin nasıl yapılacağı (maktu veya nisbi), nisbiyse nasıl hesaplanacağına ilişkin birçok sorun ortaya çıkabilir. Bir yandan da yolsuzluğun ihbarını teşvik etmek amacıyla ödüllendirme sisteminin kabul edilmesi değerlendirilebilir. Elbette, etkili sonuçlar görülebilecek ödüllendirme sisteminin suistimale neden olabileceği de değerlendirilmelidir. Zira, bireyler herhangi bir yolsuzluk olmamasına rağmen ödül umuduyla ihbarda bulunabilir; ama ortaya çıkarılabilecek ve önlenilecek yolsuzluklar düşünüldüğünde bu risk çok hafif kalıyor. İlaveten, her kuruluşta ödüllendirme usulünün benimsenmesi de belli problemlere sebebiyet verebilir. Büyük kuruluşlarda bu yöntem işe yarayabilecekken, küçük işletmelerde fayda görülemeyebilir.

Bir makamın ihbarda bulunanları ödüllendirmesi, suiistimal riski nedeniyle Türkiye için biraz erken olabilir. Hukukumuzda özel sektör yolsuzluk suçlamasından arı olduğundan ve Türk Ceza Kanunu'na tabi olmadığından dikkate alınabilecek bir maddi tutar bulunmamaktadır. Böyle bir belirsizlik durumunda yüzde hesabıyla ödüllendirmek çok zor olacaktır.

Bazı şirketlerin benimsediği "İsimsiz ihbar, asılsız ihbar" yaklaşımına ise ihtiyatla yaklaşılmalıdır. Zira insanların kötüniyetli ihbardan kaçınma olgunluğuna ulaşmasının da şirketin sorumluluğunda olduğu kabul edilebilir. Şirket bu sorumluluğunu yerine getirdiğinde, risk çok daha iyi yönetilebilecektir.

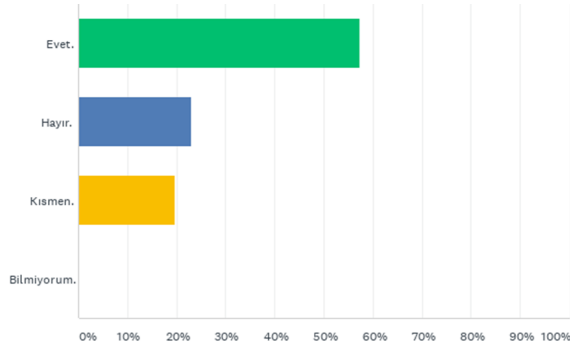
Dört beş yıl önce gerçekleşen bir olay, ödüllendirme usulünün suistimale ne kadar açık olduğunu gözler önüne seriyor. Amerika Birleşik Devletleri'nde SEC'e ihbarda bulunan bir kişi, SEC'in adil ve yeterince ağır cezalandırmadığını ileri sürerek "whistleblowing" nedeniyle alabileceği 8.000.000 Amerikan dolarını reddetmişti. Sonrasında, ilgili davada kendisine danışmanlık yapan avukatlar ve eski eşi, reddettiği meblağı talep ederek onu dava etti ve ihbarda bulunan kişi mevcut durumda 4.000.000 Amerikan Doları tutarında bir borcu ödeme yükümlülüğü altına girdi. Konuya ilişkin bir habere aşağıdaki linkten ulaşılabilir:

<https://www.ft.com/content/0415b255-b844-4264-9b7c-ffc5aa5131f0>

Benzer şekilde, Amerika Birleşik Devletleri'nde bazı hukuk büroları sadece yolsuzluk ve rüşvetle mücadele işlerini takip ediyor ve kendilerini Türkiye'de de tanıtıyor. Amerika Birleşik Devletleri'ndeki bir şirketin yaptığı yolsuzluğu bilenlerin kendilerine ulaşmasını, böylece çok para kazanabileceklerini söylüyorlar. Çoğaltılabilecek olan bu örnekler, aslında ceza ve ödül mekanizmalarının suiistimal edilme riskini somut olarak gösteriyor.

Soru 3: Şirketinizde rüşvetle mücadele ve yolsuzluk konularına yönelik herhangi bir eğitim yapılmakta mıdır?

Genel Anket'ten elde edilen sonuçlar:

YANIT SEÇENEKLERİ	YANITLAR
Evet.	57.38% 35
Hayır.	22.95% 14
Kısmen.	19.67% 12
Bilmiyorum.	0.00% 0
TOPLAM	61

Toplantı Esnasındaki Anket'ten elde edilen sonuçlar:

Cevaplar	Yüzdeler
Evet	%87
Hayır	%13
Kısmen	%0
Bilmiyorum	%0

Sonuçların değerlendirilmesi:

Toplantı Esnasındaki Anket'i yanıtlayan 23 kişiden %87'si (yirmi kişi) evet, %13'ü (üç kişi) hayır cevabını verdi. Genel Anket'te ise evet diyenler katılımcıların %57'sini, hayır diyenlerse %23'ünü oluşturuyor. Böylece, toplantıya ve Genel Anket'e katılanların profillerinin farklı olduğu anlaşılıyor. "Kısmen" cevabını verenler açısından, eğitimlerin tam yapılmadığı anlaşılıyor. Kısmen ve evet cevapları birleştirildiğindeyse, katılımcıların %77'sini oluşturuyor.

Söz konusu eğitimlerin mevzuatta yeri olması gerekmeksizin yapılmasının zorunlu olduğu açıktır. Belirtmek gerekir ki, bu eğitimlerin yüzeysel şekilde sırf şekli formaliteyi tamamlamak üzere verilmesi yeterli değildir; eğitimin içeriğinin dikkatlice düzenlenmiş, akılda kalıcı ve eğitim alan kişiyi değiştirecek nitelikte olması ve belirli periyotlarda tekrarlanması gerekiyor. Tecrübelerimizden, bazı şirketlerin bu konularda yüzeysel eğitimlerle yeni çalışanlara eğitimi aldığına ilişkin belge imzalattığını ve eğitimi tamamladığını biliyoruz. Bu aslında, fiiliyatta eğitim değildir. Şüphesiz ki, verilen eğitimlerin kişinin eğitimi, pozisyonu ve sorumluluklarına uygun olması da gerekmektedir.

Şirketler yolsuzlukla mücadeleye ilişkin uygun eğitimleri verdiğinde, şirketin bütün operasyonu değişmektedir. İlaç şirketlerinin bu nedenle bazı hastanelere alınmaması ve rakiplerinin rekabet avantajı kazanması da söz konusu olabilir. Böylece şirketler ağır bir bedel ödeyebilir; ancak operasyonlarındaki olumlu değişimi de görecektir.

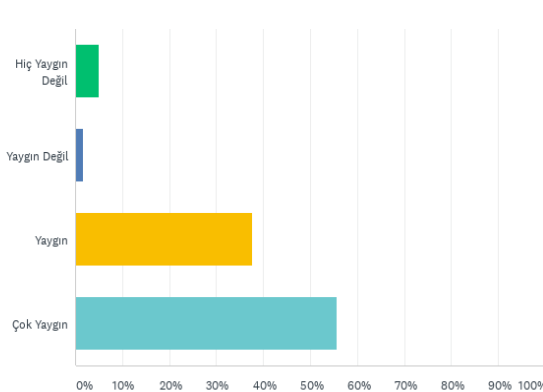
Şirket yöneticilerinin farkında olmaları gereken bir konu da kendi özen borcudur. Eğitimler gerçekten yapılıyor ve düzenli bir şekilde hayata geçiriliyorsa, bir yolsuzlukta yöneticilerin başının ağrması ve sorumluluğun onlara sirayet etmesi olasılığı düşmektedir. Bununla birlikte, öylesine bir eğitim yapıldığında ve arkası gelmediğinde, yolsuzluklardan doğan sorumluluğun yönetim kurulu üyelerine sirayet etmesi dahi söz konusu olabilecektir.

Açıktır ki, şirketlerde yönetim kurulu üyelerinden başlayarak mükemmel bir eğitim verilse dahi, insanların bireysel yapıları değiştirilemeyebilir, o kişi ihlali yapmaya devam edebilir. Bu nedenle, mükemmel stratejiler de piyasayı yolsuzluktan tamamen arı hale getiremez. Ayrıca, Türkiye'deki şirketlerin yolsuzluk vakalarını şirket içerisinde çözmeye, çalışanı bizzat cezalandırmaya yatkın olduğu da savunulabilir. Hatta bazı hallerde, işverenlerin haksız uygulamaları da söz konusu oluyor. İşçilerin işten çıkarılması adına bu yönde asılsız suçlamalarda bulunup sonradan kanıtlayamayabiliyorlar.

Son olarak, her iki anket sonuçları arasında büyük bir fark bulunduğu tespit edilmişti. Yolsuzlukla mücadele kapsamında eğitim alanlarla bildirim hattı olanların sayısının birbirini tutması gerekiyor. Zira, hiçbir şirket programı olmadan bu eğitimi vermeyecektir. Sonuçlardan ise, kurgulanan programların idealden uzak olduğu görülüyor. Eğitimler ve programlar risk odaklı olmadığından hangi çalışanın hangi riske tabi olduğu ve hangi eğitimleri alması gerektiği incelenmiyor, bu nedenle de verimsiz oluyorlar.

Soru 4: Ülkemizde yaşanan rüşvet ve yolsuzluk vakalarının ne ölçüde yaygın olduğuna inanıyorsunuz?

Genel Anket'ten elde edilen sonuçlar:

YANIT SEÇENEKLERİ	YANITLAR
Hiç Yaygın Değil	4.92% 3
Yaygın Değil	1.64% 1
Yaygın	37.70% 23
Çok Yaygın	55.74% 34
TOPLAM	61

Toplantı Esnasındaki Anket'ten elde edilen sonuçlar:

Cevaplar	Yüzdeler
Hiç yaygın değil	%0
Yaygın değil	%4
Yaygın	%26
Çok yaygın	%70

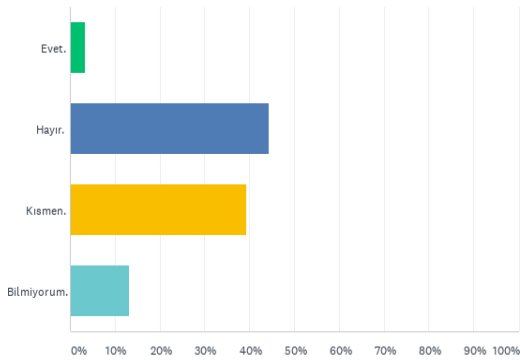
Sonuçların değerlendirilmesi:

Toplantı Esnasındaki Anket'te, katılımcıların %70'i yolsuzluğun Türkiye'de çok yaygın olduğunu, %26'sı ise yaygın olduğunu belirtti. Genel Anket'i yanıtlayanların %55'i Türkiye'de yolsuzluğun çok yaygın olduğunu, %37'si ise yaygın olduğu yönünde görüş bildirmişti. Toplantıda, rüşvetin Türkiye'de daha yaygın olduğuna inanan bir grup bulunuyor. Şüphesiz ki, çoğunluk görüşü ya mevzuat ya da uygulama konusunda bazı yetersizlikler bulunduğu yönündedir.

Anket sonuçları, ACFE'nin bölgesel raporlarıyla da uyumludur. ACFE'nin ilgili raporunda, Türkiye Doğu Avrupa ve Asya bölgesinde kabul ediliyor ve bu bölgede 100 vakanın 61'inde yolsuzluk olduğu belirtiliyor. Dünya ortalaması ise 40'larda seyrediyor. Yolsuzluk algı endeksinde de Türkiye'nin 91. sırada yer aldığı göz önünde bulundurulduğunda, Türkiye'de yolsuzluk açısından önemli sorunlar bulunduğu açıktır.

Soru 5: Size göre, ülkemizde yolsuzlukla ve rüşvetle mücadele mevzuatı uluslararası mevzuata uyumlu mudur?

Genel Anket'ten elde edilen sonuçlar:

YANIT SEÇENEKLERİ	YANITLAR
Evet.	3.28% 2
Hayır.	44.26% 27
Kısmen.	39.34% 24
Bilmiyorum.	13.11% 8
TOPLAM	61

Toplantı Esnasındaki Anket'ten elde edilen sonuçlar:

Cevaplar	Yüzdeler
Evet	%4
Hayır	%35
Kısmen	%61
Bilmiyorum	%0

Sonuçların değerlendirilmesi:

Toplantı Esnasındaki Anket'e katılanların %4'ü (1 kişi) evet, %35'i (sekiz kişi) hayır, %61'i (14 kişi) ise kısmen cevabını verdi. Genel Anket'e katılanlarda da evet diyenler çok az olup (%3), hayır diyenler katılımcıların %44'ünü, kısmen diyenler ise %39'unu oluşturuyor. Bu kapsamda, Türkiye'deki mevzuatın uluslararası mevzuatla uyumlu olmadığı kanaati baskın çıkıyor.

Sonraki sorularda mevzuatımızda neyin yetersiz olduğunu sormuştuk. Verilen cevaplardan bazıları, OECD tavsiyelerine uyulmaması, FCPA gibi yeknesak bir mevzuatın bulunmaması yönündeydi. Belirtmek gerekir ki, OECD'nin tavsiyeleri uluslararası mevzuatta da tavsiye niteliğindedir. Bununla birlikte, Avrupa Konseyi'nin direktifleri ve kararları, Birleşmiş

Milletler'in bizim de taraf olduğumuz sözleşmeleri bulunuyor. Birleşmiş Milletler sözleşmesindeki düzenleme alınarak Türk Ceza Kanunu bir nebze genişletilmiştir; ancak hala hedeflenen noktaya gelinememiştir.

Son olarak, linki aşağıda bulunan ve geçtiğimiz günlerde basında da yer alan OECD Economic Survey 2021 adlı rapora değinilmiştir:

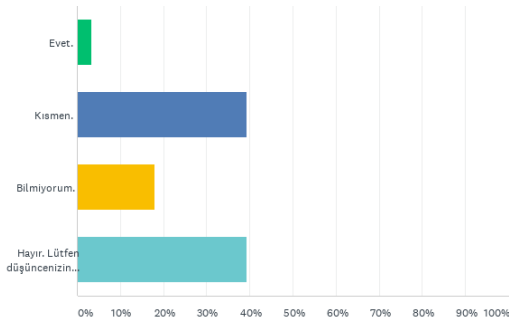
https://www.keepeek.com/Digital-Asset-Management/oecd/economics/oecd-economic-surveys-turkey-2021_2cd09ab1-en#page67

Yolsuzluğa odaklı bilgiler, raporun 64. sayfasından sonra başlıyor. Raporu, hukuk devleti ve ifade özgürlüklerine ilişkin problemlere yer veriliyor. Yolsuzluğa ilişkin olarak, OECD'nin 2014 yılında kendisini geliştirmesi adına Türkiye'ye 27 tavsiyede bulunduğu; ancak bunlardan sadece üçüne uyulduğuna değiniliyor. Eleştirilen ana konulardan biri de yolsuzlukla mücadeleyle ilişkin bir stratejinin bulunmamasıdır. Türk vatandaşlarının yurtdışındaki faaliyetlerinde gerçekleştirdikleri yolsuzluklara dair bir cezalandırma yapısının oturtulmamış olması, vergisel sorunlarda şeffaflığın sağlanamaması ve para aklama uygulamalarıyla ilgili hususlar raporda ciddi olarak eleştirilmektedir.

Basında da raporu sunan kişi Malezya örneğinin düşünülmesini önermiştir. Zira, Malezya'da bir yapı oluşturuldu ve başarılı oldu. Çalışma Grubu'nda da bu yönde tartışmalar gündeme gelmektedir.

Soru 6: Size göre, ülkemizin yolsuzlukla ve rüşvetle mücadele mevzuatı yeterli midir?

Genel Anket'ten elde edilen sonuçlar:

YANIT SEÇENEKLERİ	YANITLAR
Evet.	3.28% 2
Kısmen.	39.34% 24
Bilmiyorum.	18.03% 11
Hayır. Lütfen düşüncenizin sebebini kısaca yazınız:	39.34% 24
TOPLAM	61

Toplantı Esnasındaki Anket'ten elde edilen sonuçlar:

Cevaplar	Yüzdeler
Evet	%4
Hayır	%78
Kısmen	%17
Bilmiyorum	%0

Sonuçların değerlendirilmesi:

Toplantı Esnasındaki Anket'i cevaplayan katılımcıların %78'i hayır, %17'si kısmen cevabını verdi ki bu bir önceki sorunun cevabıyla da uyum içerisindedir. Genel Anket'te de katılımcıların %3'ü evet derken, %39'u hayır, %39'u kısmen ve %18'i bilmiyorum şeklinde cevap vermişti.

Bu soruda, hayır cevabını veren katılımcılara düşüncelerinin nedeni nedenini sorduğumuzda verilen cevaplar arasında; **(i)** mevzuatın yetersizliği, **(ii)** mevzuattan ziyade, önemli pozisyonlarda etik değerlere sahip insan kaynağının yetersizliği, **(iii)** hem kuralların yetersiz olması hem de var olanların uygulanmaması, **(iv)** kişilerin yeterince bilinçlendirilmemesi, **(v)** var olan mevzuatın yaygın olarak bilinmemesi, **(vi)** rüşvet suçunun kapsamına kural olarak özel sektörün dahil olmaması (bu konuda mevzuat önerisi getirilmesi planlanıyor, bu çalışma da faydalı olacaktır), **(vii)** düzenlemelerin farklı yerlerde bulunmasının mevzuatın anlaşılmasını ve uygulanmasını zorlaştırması ve **(viii)** mevzuatın güncel olmaması yer alıyor.

Genel Anket'te verilen cevaplarla karşılaştırıldığında, aslında bu toplantıda tartışılan konularda da kapsamlı bildirimler alındığını anlıyoruz.

Şüphesiz ki, özel sektörde bir suiistimalin rüşvet olarak nitelendirilmemiş olması (halka açık anonim ortaklıklar hariç) da büyük bir eksiklik teşkil ediyor. Bununla birlikte, mevzuat açık ve kapsamlı olmasa da bazı somut düzenlemeler getiriyor. Örneğin, Türk vatandaşlarının yurtdışında yolsuzluğa dahil olmasına ilişkin bir düzenleme bulunuyor; ama verilen cezalar araştırıldığında iki problemle karşılaşılıyor: **(i)** %100 şeffaflık bulunmuyor, bir başka deyişle her bilgiye ulaşılamıyor ve **(ii)** uygulamada çok fazla neticeye varılamıyor. Ayrıca, Türk hukukunda hürriyeti bağlayıcı cezaların veya yüksek adli para cezalarının da az olduğu dikkat çekiyor.

Katılımcıların bazıları Brezilya'daki gibi ülkenin çabasını gösteren, dağınıklığı giderecek bir düzenlemenin varlığını gerektirdiğini belirtti. Burada mevcut Mal Bildiriminde Bulunulması, Rüşvet ve Yolsuzluklarla Mücadele Kanunu'nun özel sektörü de içerecek şekilde genişletilmesi, özel sektör için ayrı bir düzenleme yapılması veya hem kamu hem de özel sektörü içerecek ayrı bir kanunun düzenlenmesi söz konusu olabilir. Bununla birlikte, katılımcılardan bazıları rüşvetle ve yolsuzlukla mücadelede, doğrudan kamuya ilişkin suç kavramının ön plana çıktığını vurguladı ve ilgili düzenlemenin olması gereken yerin Türk Ceza Kanunu olduğunu belirtti. Aksi takdirde, ortada ceza kanunu kalmayacağı ve kaosa sebebiyet verilebileceğine değinildi. Zira kullanıcılar ve uygulayıcılar açısından bakıldığında kanunların sayısı arttıkça belirsizlikler de artıyor. Bunların hepsinin, üniter bir yapı altında, normal kanun sistemi çerçevesinde çözülmesi gerekiyor. Bu nedenle, ilgili düzenlemelerin Türk Ceza Kanunu dışına alınması yerine, geliştirilmesi ve sadeleştirilmesine öncelik verilebilir. Mevzuatımızda yapılabilecek sistemsel değişikliklerde, Fransa, İngiltere veya Amerika Birleşik Devletleri'nden ziyade ceza hukuku sistemimizin oldukça benzediği İtalya örnek olarak alınabilir.

Yine bazı katılımcılar, Türkiye'nin yolsuzlukla mücadeleye stratejik olarak yaklaşması ve birleştirici ve tek yapı altında bağımsız bir yapı kurması gerektiğini belirtti. Benzer yöndeki bir yazıya aşağıdaki linkten ulaşılabilir:

<https://www.sozcu.com.tr/2021/yazarlar/cigdem-toker/yolsuzlukla-mucadele-ajansi-kurmalsiniz-6215653>

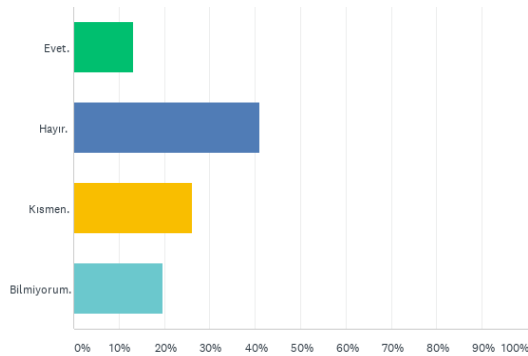
Bununla birlikte, Rekabet Kurumu veya Kişisel Verileri Koruma Kurumu gibi kurumların kurulma nedenleri ve düzenledikleri konuların tamamen farklı olduğunun da dikkate alınması

gerekmektedir. Bu kurumlar, ticarete ve sektörel ilişkilere ilişkin bazı alanları düzenlemek üzere kurulmuştur. Benzer şekilde, mevzuatı geliştirirken ülkelerin içerisinde bulunduğu durumlar da dikkate alınmalı ve bağımsızlıklarından kuşku duyulabilecek yapıların oluşturulmasından kaçınılmalıdır. Bu nedenle, yolsuzlukla mücadele hususunun bir kurumdan ziyade, savcılar seviyesinde kalmasının belli faydaları olabilecektir. İlerleyen zamanda, farklı koşullar altında bağımsız bir kurum kurulması da düşünülebilir; ancak bugünün gerçekleri çerçevesinde bu uygun olmayacaktır.

Elbette, ideal düzenlemeler programsız ve stratejisiz meydana gelmeyecektir. Çok ayaklı bir düşünce yapısına ihtiyaç duyuluyor. Bu kapsamda, hukukun olduğu gibi bırakılması veya kendi içerisinde geliştirilmesi; ancak bir yapı kurarak özel sektörde yolsuzlukla mücadele stratejisinin ortaya konulması ve şirketlerin de cezalandırılabilir hale getirilmesi de değerlendirilebilir. Belirtmek gerekir ki, şirketlerin cezalandırılmasından fayda görülen yerler Anglosakson bölgesi veya halka açıklığın yüksek olduğu yerlerdir. Bu kapsamda, halka açıklık desteklenmeli, iyi şirketin tarifi yapılmalı ve iyi şirket ödüllendirilmelidir. Bir başka deyişle, strateji olmadıkça yama niteliğindeki düzenlemeler bir işe yaramayacaktır.

Soru 7: Ülkemizin yolsuzlukla ve rüşvetle mücadele mevzuatı açık, sade ve anlaşılır mıdır?

Genel Anket'ten elde edilen sonuçlar:

YANIT SEÇENEKLERİ	YANITLAR
Evet.	13.11% 8
Hayır.	40.98% 25
Kısmen.	26.23% 16
Bilmiyorum.	19.67% 12
TOPLAM	61

Toplantı Esnasındaki Anket'ten elde edilen

sonuçlar:

Cevaplar	Yüzdeler
Evet	%17
Hayır	%35
Kısmen	%48
Bilmiyorum	%0

Sonuçların değerlendirilmesi:

Anket sonuçları uyarınca, baskın çoğunluk mevzuatın açık ve anlaşılır olmadığını düşünüyor. Toplantı Esnasındaki Anket'te mevzuatın açık ve anlaşılır olduğunu düşünenler katılımcıların yalnızca %17'sini oluşturdu. Katılımcıların %35'i hayır, %48'i ise kısmen cevabını vererek mevzuatın tam olarak açık ve anlaşılır olmadığını belirtti. Genel Anket'te ise, katılımcıların %13'ü mevzuatın açık ve anlaşılır olduğunu düşünürken, %41'i hayır, %26'sı kısmen cevabını vererek mevzuatın tam olarak açık ve anlaşılır olmadığı yönünde görüş bildirmişti. Genel Anket'teki sonuçların, Toplantı Esnasındaki Anket'ten biraz farklı olduğu görülüyor.

Toplantıya katılanlar genel olarak kullanılan dilin ağır olması, düzenlemelerin sürekli olarak birbirlerine atıfta bulunması, yaptırımların net olarak tespit edilememesi gibi nedenlerle mevzuatın açık ve anlaşılır olmadığını savundular.

Bu toplantıda alınan dönüşler Çalışma Grubu'nun "saptama" amacını gerçekleştirebilmesi için büyük önem arz ediyor. Anket sonuçlarının çok sağlıklı olmayabileceğinin, Türkiye gerçeklerini tam olarak yansıtmayabileceğinin farkındayız; fakat bunları sizlerle paylaşarak ve sizlerin görüşlerini alarak daha sağlıklı sonuçlara ulaşmak amacındayız. Avukat olmayan katılımcıların görüşleri ayrıca faydalı oldu, zira önemli olan mevzuatın herkes için anlaşılır olmasıdır.